

Directoraat-generaal Agro

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Auteur

TER BESLISSING

Datum

24 februari 2023

Kenmerk

DGA / 26222385

Kopie aan

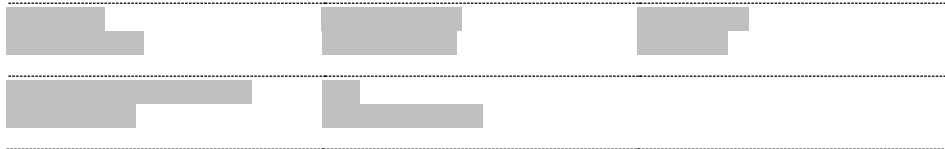
Bijlage(n)

3

nota

Maatregel vanggewassen 7e Actieprogramma
Nitraatrichtlijn: vaststelling gewaslijsten en opzet
regeling

Parafenroute

Aanleiding

In de Kamerbrief van 20 januari jl. (Kamerstuk 33037, nr. 484) heeft u aangegeven dat de maatregel ter stimulering van vanggewassen op zand- en lössgrond uit het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn (7e AP) dit jaar in werking treedt. Deze maatregel houdt in dat op al het areaal bouwland op zand- en lössgronden, een korting op de stikstofgebruiksnorm in het opvolgende jaar gaat gelden als een vanggewas later dan 1 oktober wordt ingezaaid. De korting zal niet van toepassing zijn als een winterteelt wordt geteeld.

Ter voorbereiding van de invulling van deze maatregel is in het najaar van 2022 een internetconsultatie uitgevoerd voor de ontwerp gewaslijsten met vanggewassen en winterteelten. U wordt in deze nota geïnformeerd over de uitkomsten van de internetconsultatie en voorgesteld wordt een aantal wijzigingen in de ontwerp gewaslijsten door te voeren. Daarnaast wordt u geadviseerd over de invulling van de korting van de stikstofgebruiksnorm, die in het opvolgende jaar zal gelden als er geen winterteelt wordt geteeld en een vanggewas niet uiterlijk op 1 oktober is ingezaaid.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om:

- In te stemmen met de bijgevoegde gewijzigde gewaslijsten met winterteelten en vanggewassen;
- In te stemmen met een elke twee weken oplopende korting van de stikstofgebruiksnorm, indien geen winterteelt wordt geteeld en een vanggewas niet uiterlijk op 1 oktober is ingezaaid:
 - o Inzaai vanaf 2 okt t/m 14 okt: korting gebruiksnorm met 5 kg N/ha;
 - o Inzaai vanaf 15 okt t/m 31 okt: korting gebruiksnorm met 15 kg N/ha;
 - o Inzaai vanaf 1 november: korting gebruiksnorm met 20 Kg N/ha.

- De bijgevoegde Kamerbrief te ondertekenen en te versturen aan de Tweede Kamer (met de lijsten vanggewassen en winterteelten).

Kernpunten

- De Kamer en de sector dringen aan op tijdige duidelijkheid over met name de lijst met winterteelten.
- Verschillende partijen uit de verwerkende industrie geven aan terughoudendheid te merken bij telers om bepaalde gewassen te telen, omdat deze niet op de eerder geconsulteerde lijst met winterteelten stonden. Zij vrezen tekorten later in het jaar.
- Daarom wordt u geadviseerd nu de voorgenomen invulling van de korting op de stikstofgebruiksnorm en de gewaslijsten te communiceren, vooruitlopend op het vaststellen van de regelgeving.
- Met name de opname van cichorei als winterteelt zal als goed nieuws worden ervaren in de sector. Het niet opnemen van consumptieaardappelen zal daarentegen mogelijk tegenvallen.
- De consumptieaardappelen voldoen echter niet aan de gestelde criteria voor winterteelten. In de toelichting is dit nader geduid.
- Met de totstandkoming van de gewaslijsten wordt de motie Grinwis en van Campen (Kamerstukken II, 2021/2022, 33037, nr. 419) uitgevoerd. Deze motie verzoekt de regering om in het definitieve 7e AP op te nemen dat onder de winterteelten in ieder geval vallen: alle meerjarige teelten, wintergroenten (winterkolen en winterprei), suikerbieten en bloembollen die 's winters in de grond zitten; verzoekt de regering zetmeelaardappelen, en zo nodig andere gewassen (denk aan cichorei en winterpeen), uit te zonderen van de verplichte inzaai van een vanggewas per 1 oktober indien de verminderde nutriëntenopname door het vroeger oogsten van het gewas niet opweegt tegen opnemen van nutriënten door het vanggewas en/of alternatieve bemestingsmaatregelen voldoende effectief zijn.
- De hoogte van de korting op de stikstofgebruiksnorm na 1 november (20 kg/ha stikstof) zal geen verrassing zijn voor de sector, omdat het CDM-advies waarop de voorgestelde kortingssystematiek is gebaseerd reeds openbaar is. Het feit dat de korting opbouwt, en dus lager is naarmate men dichterbij 1 oktober het vanggewas zaait, was wellicht minder scherp bekend, ondanks dit in het 7^e AP was opgenomen.
- Wij adviseren om de sector na uw akkoord op de Kamerbrief voorafgaand aan verzending in een technisch overleg te informeren over de inhoud van dit besluit.
- Na uw akkoord zullen wij de betreffende regelgeving (wijziging van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet) voorbereiden, zodat deze zo vroeg mogelijk en in elk geval voor 1 oktober aanstaande in werking treedt. Pas na ondertekening en inwerkingtreding van de wijzingsregeling zijn het voorschrift ter stimulering van een vanggewas uiterlijk op 1 oktober en de gewaslijsten definitief.

Toelichting

Stimuleringsmaatregel vanggewassen op bouwland op zand en lössgrond

- De korting op de stikstofgebruiksnorm in het opvolgende kalenderjaar op zand- en lössgrond, bij inzaai van het vanggewas na 1 oktober, heeft als doel de waterkwaliteit in deze gebieden te verbeteren.

- Enerzijds omdat minder bemesting leidt tot minder uitspoeling, anderzijds is de in de tijd oplopende korting ook bedoeld als prikkel om de komende jaren de oogst van gewassen te vervroegen.
- Vroeger oogsten maakt het mogelijk om vanggewassen eerder te zaaien, waardoor de effectiviteit ervan toeneemt.
- De datum van 1 oktober is gekozen, omdat hierna de effectiviteit van het vanggewas snel afneemt. Na 1 november is de effectiviteit zeer beperkt.
- Op de lijst met winterteelten staan gewassen vermeld die zijn uitgezonderd van de korting bij het niet of niet op tijd inzaaien van een vanggewas. De gewassen op de lijst winterteelten voldoen ten minste aan één van de volgende drie criteria:
 - o Het gewas wordt in de praktijk vrijwel uitsluitend na 1 november geoogst, en de mogelijkheid tot vervroegen van de oogst zijn daarmee beperkt, of;
 - o Het gewas neemt in de periode na 1 oktober evenveel of meer stikstof op dan zou worden opgenomen met een uiterlijk op 1 oktober ingezaaid vanggewas, of;
 - o Het gewas is meerjarig of wordt in het najaar ingezaaid.

Gewaslijsten:

- De ontwerp gewaslijsten (vanggewassen en winterteelten) zijn tot stand gekomen op basis van de CDM adviezen "Indeling van gewastypen t.b.v. 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn" en "Korting op de stikstofgebruiksnorm bij late inzaai van een vanggewas".
- De internetconsultatie over deze gewaslijsten is gedaan in het najaar van 2022, voor een periode van 4 weken. Er zijn 814 reacties binnengekomen op de lijsten. In bijna alle reacties wordt voorgesteld om gewassen toe te voegen aan de lijst winterteelten. Slechts enkele van de reacties zag op de toegestane lijst vanggewassen.
- Uit de reacties blijkt dat er met name veel onrust is over de bieten (289 reacties), consumptieaardappelen (308 reacties) en cichorei (169 reacties). Op basis van bovengenoemde criteria is voor deze drie gewassen de volgende beoordeling gemaakt:
 - o Suikerbiet: alleen oogst na 1 november is een winterteelt. Bij eerdere oogst wordt onvoldoende stikstof opgenomen om een gelijkwaardig effect als een vanggewas te behalen. Daarnaast is het risico op uitspoeling van nutriënten door het inwerken van bietenloof sterk gereduceerd bij inwerken in november vergeleken met inwerken in september of oktober.
 - o Cichorei: winterteelt. Op basis van door de sector ingebrachte data kon worden geconcludeerd dat de cichoreiwortel nog een aanzienlijke hoeveelheid stikstof opneemt in het najaar, en de opname daarmee hoger is dan door een vroeg ingezaaid vanggewas
 - o Consumptieaardappelen: geen winterteelt. De oogst vindt grotendeels plaats in de maanden juli en augustus. Er vindt geen oogst na 1 november plaats. Ook is er geen sprake van een gelijke of hogere opname van stikstof door het gewas. Deze aardappelplanten worden voor de oogst doodgespoten waardoor er minder stikstof wordt opgenomen dan bij het langzaam afsterven van de plant zou gebeuren. Daarom is het inzaaien van een vanggewas nodig om de achtergebleven nutriënten op te nemen.

- De argumentatie voor de toevoeging was in bijna alle gevallen dat het betreffende gewas regulier na 1 oktober wordt geoogst, en dat eerder oogsten niet mogelijk is omdat het gewas dan nog niet volledig rijp is of dat een eerdere oogst leidt tot problemen in de verwerkingsketen.
- Daarnaast werd vaak aangegeven dat het betreffende gewas in oktober/november nog veel stikstof opneemt.
- De reacties zijn beoordeeld en besproken met een groep experts. Mede op basis daarvan wordt voorgesteld een gewas dat voldoet aan minimaal één van de drie voornoemde criteria voor winterenteelten, toe te voegen aan de lijst.
- In onderstaande tabel zijn de betreffende gewassen welke zijn beoordeeld als winterenteelt opgenomen.

- Aan de vanggewassenlijst zijn wintergranen en zwaardherik toegevoegd.

Kenmerk
DGA / 26222385

Gewas	Meerjarig / staat de winter over	Gelijke of meer N-opname dan een vanggewas	Na 1 november geoogst
Aardbei	X		X
Aardpeer			X
Andijvie, na 1 augustus gezaaid ¹			X
Appelwortel			X
Bieten, suiker/voeder na 1 november geoogst ¹			X
Bleekselderij na 1 juli geplant ¹			X
Broccoli na 15 juni geplant ¹			X
Cichorei		X	
Knolvenkel na 20 juli geplant of na 20 juni gezaaid			X
Koolrabi na 1 augustus geplant			X
Paksoi na 1 augustus geplant			X
Palmkool	X		X
Redicchio na 15 juli geplant of na 20 juni gezaaid			X
Rammenas (Rettich) na 20 juni ingezaaid			X
Savooie kool (groene kool)			X
Slasoorten na 1 augustus ingezaaid			X
Spinazie, na 1 augustus gezaaid ¹			X
Waspeen			X
Winterui	X		
Wintervlas (vlas in najaar gezaaid)	X		
Witlof			X
Zetmeelaardappelen (rijptijd klasse hoger dan 6, CGO-lijst) ¹			X

Korting op de stikstofgebruiksnorm bij niet tijdige inzaai vanggewas:

¹ Stond al op de conceptlijst en is verduidelijkt

- De Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM) is gevraagd hoe hoog de korting zou moeten zijn, als deze even groot zou moeten zijn als de hoeveelheid stikstof die het vanggewas ingezaaid op uiterlijk 1 oktober maximaal had kunnen opnemen.
- Zij adviseert in het advies van 30 september 2022² de maximale stikstofopname van een vanggewas te bepalen op 40 kg stikstof per hectare en bij de korting rekening te houden met het feit dat ongeveer de helft van de stikstof die opgenomen is door een vanggewas beschikbaar komt voor een volggewas.
- In het 7e AP is aangekondigd de korting stapsgewijs te laten opbouwen richting 1 november.
- Voor het vaststellen van een korting wordt op grond van bovengenoemde punten voorgesteld:
 - o De geleidelijke korting voor de vanggewasmaatregel als volgt op te bouwen:
 - tot 15 oktober geen vanggewas ingezaaid: korting 5 kg/ha stikstof voor het volgende kalenderjaar.
 - 15 tot 20 oktober geen vanggewas ingezaaid: korting 15 kg/ha stikstof voor het volgende kalenderjaar.
 - daarna: 20 kg/ha stikstof korting in het volgende kalenderjaar.
- De derogatiebeschikking verplicht tot een geleidelijke verlaging van de stikstofgebruiksnorm in met nutriënten verontreinigde gebieden tot -20% per 1 januari 2025. Dit wordt nader uitgewerkt in het lopende traject van de definitieve aanwijzing van de NV-gebieden per 1 januari 2024.

² CDM-advies, 2022. Korting stikstofgebruiksnorm bij late inzaai van een vanggewas